

Kulturdepartementet
Enheten för språk, nationella minoriteter och arkiv
Dnr: Ku2025/00871

2025 12 19

ku.remissvar@regeringskansliet.se
ku.kkm@regeringskansliet.se

Arbetslivsmuseernas Samarbetsråds (ArbetSam) yttrande avseende remiss:
En kulturkanon för Sverige SOU 2025:92

ArbetSam anser att

- en kulturkanon inte ska införas
- det är viktigare att få ut resurser direkt i verksamheter som ideella kulturorganisationer och studieförbund istället för att införa en kulturkanon

Sverige bygger på att få tycka och tänka vad vi vill. Den svenska modellen är det fria civilsamhället. Skrota kulturkanon för att säkra demokratin genom kulturell frihet och bred folkbildning. Kulturen och studieförbunden ska vara fria.

Om man ändå beslutar att införa en kulturkanon:

Det är av vikt med armslängds avstånd. I stället för stiftelse förordas en kommitté inom Statens kulturråd alternativt annan befintlig myndighet. Det är en lista som ska förvaltas, tillsammans med folket.

En stiftelse är statisk och en stiftelse får makt. Förslaget om stiftelsebildning för 150 milj kr och årlig kostnad på ca 6 milj kr bör i istället investeras i att stärka folkbildningen, med ökat ekonomiskt stöd till studieförbunden och organisationer som jobbar med ideellt kulturarvsarbete.

ArbetSam avfärdar påståendet att kulturkanon når alla genom att den presenteras digitalt.

ArbetSam ställer sig starkt kritisk till förslaget att ta medel från Allmänna arvsfonden och Riksantikvarieämbetets anslag 1:6 och 7:2. Det är anmärkningsvärt att man föreslår att ta resurser ur en förordning som redan idag är starkt underfinansierad!

ArbetSam anser att det måste tillföras medel för att finansiera betänkandets förslag.

Kulturkanon är utöver betänkandets syfte även en del av beredskapsarbetet. Det är av vikt att i fredstid stärka beredskap inför krig och kris.

ArbetSam ställer sig frågande till förslaget med nätverk och samarbeten med civilsamhället. Ska organisationer jobba på uppdrag av stiftelsen om vad kulturarv är? Civilsamhället är starkt underfinansierat idag.

Det är positivt att betänkandet lyfter kultur i ett vidare begrepp, både som konstarter och samhälle. Det är av vikt att stärka synen och förståelsen för kultur. Idag saknas prioriteringar och resurser för vår kultur både gällande konstarter och samhällelig betydelse. Kulturen behöver synliggöras bättre och prioriteras mer resursmässigt än vad den görs idag. En omfattande del av kulturen, både konstarter och samhällelig, förvaltas, genomförs och utvecklas av ideella krafter.

De nationella ideella organisationerna och de ideellt verksamma ute i de lokala föreningarna går idag på knäna. Det är ett stort hot mot demokratin.

Det är positivt att betänkandet lyfter bildning och dess betydelse. Bildning i form av folkhögskolor och bildningsförbund kan inte nog betonas då dessa utgör en avgörande grundsten för demokratin samt att vår och våra medlemmars verksamhet är en viktig faktor som en del av folkbildningen.

Om Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd

Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam) är Sveriges största museiförening med drygt 600 medlemsmuseer, 30 organisationer samt enskilda medlemmar. Driftsformerna för dessa museer är mycket varierade: enskilda föreningar, stiftelser, privatpersoner och företag som sköter den vardagliga driften. Ägandeförhållandena är minst lika mångfacetterade med föreningar, stiftelser, kommuner, företag och privatpersoner som ägare. Huvudparten av arbetslivsmuseerna drivs av ideella krafter.

Bakgrund

Bevarandet av industrisamhällets kulturarv vilar idag i stor utsträckning på ideella krafter. I Sverige finns 2 000* museer varav drygt 1 500 är arbetslivsmuseer. När Sverige industrialiserades fanns inte alltid kapital att investera i ångmaskiner. I stället använde man sig av den billigare vattenkraften för att driva maskiner och produktionsutrustning. Sverige har därför, i motsats till exempelvis England, ett stort antal industriella anläggningar utanför städerna där vattenkraften varit en av lokaliseringsfaktorerna. Utanför storstadsområdena har exploateringsstrycket inte alltid varit lika stort och många värdefulla industrianläggningar har därför bevarats åt eftervärlden. På dessa platser finns idag arbetslivsmuseer som på ett resurssnålt och hållbart sätt bevarar och befolkar dessa platser. Där berättar man historien om hur Sverige utvecklades från att vara ett jordbruksland till att bli en framgångsrik industrination.

Industrisamhällets kulturarv berättar om hur industrialismen och de stora folkrörelserna i form av liberalism, frikyrklighet, nykterhet, kvinnorörelse och arbetarrörelse formade det moderna demokratiska Sverige.

Arbetslivsmuseerna berättar och levandegör historien genom arbete och vardag, ofta med maskiner och tekniska system i drift, men även om livet vid sidan av arbetet. Museernas huvudsakliga inriktning är att ur sina olika perspektiv bevara, bruka, och berätta om industrisamhällets kulturarv. Arbetslivsmuseernas samlingar är idag mycket omfattande.

Landets arbetslivsmuseer har drygt 10 miljoner besök per år.** En stor grupp av dem är barnfamiljer. Flera arbetslivsmuseer erbjuder ett särskilt utbud riktat till barn och unga. Arbetslivsmuseer är attraktiva med sina levande miljöer, få montrar och fungerande maskiner. Flera har goda samarbeten med skolan och bedriver ungdomsverksamhet. Arbetslivsmuseerna är betydelsefulla för förmedlingen av industrisamhällets och dess immateriella, kulturarv.

*Ur rapport Civilt försvar mot 2030 ett totalförsvar i balans av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (Ju2022/01209/SSK).

** Insamling besöksstatistik på arbetslivsmuseer utförd av Arbetets museum och ArbetSam.

Mikael Parr
Ordförande

Lovisa Almborg
Verksamhetsledare